

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2667 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2667 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

1940—YEAR XXXI.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., TOREK, 1. OKTOBRA (OCTOBER 1), 1940

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 192

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for section 1108, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ANGLEŠKI LETALCI NAD BERLINOM PET UR

Novi navali na nemška industrijska središča

NOVA ANGLEŠKA PARNIKA POTOP-LJENA

BERLIN, 1. okt.—Angleški letalci so kontrolirali ozračje Berlina pet ur in osem minut. Ves čas so prebivalci prebivali v zaščitnih. Vrhovno poveljstvo je dalo, da bombe, katere so vrgli letalci na nemško prestolico, niso povzročile velike škode.

Drugi roji angleških letal so bombardirali najbolj razvijena industrijska središča v nemški in zapadni Nemčiji. Po bomba so Angličani metali tudi na druge letake, ki so zanetli več hiš. Nacistični krogi poročajo, da so bila tri angleška letala ustreljena v bitkah z Nemci.

London, 30. sept.—Angleška letalska sila je odgovorila na nemško bombardiranje Londona s petimi letali. Velike municijske žarne pri Hanafu v bližini Frankfurt so bila tarča bomb.

Angleži so metali bombe na nemške "invazijske baze" v Franciji, Belgiji in Holandiji, na pomorsko oporišče v Wilhelmshaven in južno obrežje Nemške, Francije. Mesta Hamme, Fecamp, Boulogne, Calais in Dunkirk so bila tudi bombardirana.

Bombe so deloma razdejale centralno v Berlinu in ustvarile požare v več krajih. Letalski minister poroča, da so na letala razen treh srečno vrnila v svoja oporišča po nametih.

Berlin, 30. sept.—Vrhovno poveljstvo trdi, da bombe, ki so vrgli Angličani na nemška industrijska središča v zadnjih dneh, niso povzročile velike škode. Letala, ki so se pojavila danes zjutraj nad Berlinom, niso predmet, so bila odpodena.

Uradna časopisna agencija DNB poroča, da so nemške bombe deloma razdejale angleške letalske in avne tovarne v Berlinu. Včeraj so Nemci vrli na stotine bomb na London in druge angleška mesta. Zaprte so uničile pomole ob reki Temzi. Dve angleški tovarni ladji sta bili potopljene v južni delu obrežja.

Prebivalci Berlina so prebili zrak z zaklonišči, potem, ko so dobili signal, da so se angleški letalci pojavili nad mestom.

Odmerki živili znižani v Franciji

Veliko pomanjkanje v Parizu

Veliki Francija, 30. sept.—Vzhodni francoski naznanile znižanje odmerkov živila. V zadnjih tednih je zmanjšanje dobavne živila v Franciji postalo bolj in bolj opazno. Ta danes so raztegnjeni razredni razred. Izdane so nove odločbe glede prehrane.

Pariz, 30. sept.—Dolge vrste živila so pred trgovinami znižane. Jasno sliko, kako izgleda življenje pod nemško okupacijo, pravi, da v Franciji 1940 ni bilo še nikoli tako slabo kot danes.

Fašisti govore o kupčiji s Španijo

Gibraltar postane španska posest?

Rim, 30. sept.—Virgino Gayda, urednik lista Giornale d'Italia, piše, da bo Španija kmalu igrala vlogo pri preureditvi Evrope in Afrike. "Berlinski razgovori so se nanašali tudi na Gibraltar," pravi Gayda. "Ta je španski teritorij."

Gayda dalje piše, da se bo Španija, katere je doslej le kazala svoje simpatije napram osi, kmalu pridružila Italiji in Nemčiji. Postala bo aktivna v napori, katerih cilj je ustanovitev "novega reda" v Evropi, Afriki in Aziji.

Iz komentarjev v fašističnem tisku je razvidno, da stališče dveh velesil — Amerike in sovjetske Rusije — še vedno vznemirja Italijo. Tisk ugiba, kaj bo storila Amerika na Pacifiku zdaj, ko je Japonska sklenila militarni zvezo z Italijo in Nemčijo in se s tem direktno pridruži osi. Rim-Berlin. V Rimu priznavajo, da je japonska akcija naperjena proti Ameriki in Veliki Britaniji.

Giovanni Ansaldo, urednik lista Il Telegrafo, glasilu zunanega urada, je zavzel stališče, da ni nobenega vzroka za prelom med Japonsko in sovjetsko Rusijo.

London, 30. sept.—Predstavniki vlade je v komentarju izjave v fašističnih listih, da mora Španija dobiti Gibraltar, dejal: "Ako je vprašanje Gibraltarja na dnevnem redu, je gotovo, da Italija ne bo imela odločilne besede. Velika Britanija je dovolj močna in bo lahko pazila na svojo trdnjavo."

Moskva, 30. sept.—Uradna časopisna agencija Tass citira uvodnik, katerega je objavila Pravda, glasilu ruske komunistične stranke, kateri med drugim pravi, da je bila sovjetska vlada informirana vnaprej o sklenitvi vojaške zveze med Nemčijo, Italijo in Japonsko, zato ni vest iz Berlina povzročila nobene senzacije v sovjetskih krogih.

Japonci zasegli ameriško lastnino

Anglija zapretila z blokado francoskega otoka

Haiphong, Indokina, 30. sept.—Japonski vojniki so včeraj okupirali skladišča ameriške firme United States Far Eastern Trading Co., katere pa so držali le nekaj ur, ker je ameriški konzul Charles Reed poslal oster protest japonskim avtoritetam. Ameriške zastave, katere so Japonci odstranili, so se ponovno pojavile nad skladišči.

General Issaku Nišihara, ki se je pogajal s francoskimi avtoritetami glede odstopa važnih baz, je bil izbran za načelnika nove misije. Ta ima 50 članov, ki so včeraj odpotovali v Hanoi, glavno mesto Indokine. Tam se bodo sestali z admiralom Jeanom Decouxom, guvernerjem Indokine, in razpravljali o izvedbi sklenjenega sporazuma.

Vichy, Francija, 30. sept.—Leon Cayla, guverner Madagaskara, francoskega otoka v Indijskem morju, je informiral maršala Petaina o ultimatu, katerega je dobil od britske vlade. Ta vsebuje grožnjo, da bodo angleške bojne ladje blokirale otok, če se ne bo postavil na stran generala Charlesa de Gaulle, načelnika francoskega odbora v Londonu.

Cayla je zagotovil Petaina, da je odklonil angleški ultimatum. Francoska vlada trdi, da je ta že drugi angleški poskus glede kontrole Madagaskara. V zadnjem juliju so nameravali Angličani izkrcati vojaške čete na otoku, toda naleteli so na odpor pri francoskih avtoritetah.

ANGLEŠKI LETALCI NAPADLI FRANCOSKO LUKO

Bombe ubile in ranile več oseb

ITALIJANSKA BAZA V SIRIJI

Rim, 30. sept.—Tu poročajo, da so angleški letalci napadli z bombami Džibuti, pristaniščno mesto francoske Somalije. Napad je sledil letalskim operacijam v Afriki.

Najmanj deset oseb je bilo ubitih in čez dvajset ranjenih v napadu na Džibuti. Uradna časopisna agencija Stefani poroča, da so angleške bombe padle na postaje železnice, ki spaja Džibuti z Addis Ababo, glavnim mestom Abesinije.

Angleži so dalje bombardirali iz zraka Bardijo in Derno, italijanski pomorski bazi v Libiji, Salum v Egiptu in Giarabuk, mesto ob egiptsko-libijski meji. Metali so bombe tudi na Assabo, Dessijo, Cambolecijo in Uescu. Vrhovno poveljstvo pravi, da bombe niso povzročile velike škode.

Angleške straže so bile pogane v beg po bitki z Italijani ob meji Kenje in Todignaca. Več angleških vojakov je bilo ubitih in ranjenih.

Kairo, Egipt, 30. sept.—Tu objavljeno poročilo pravi, da so angleški letalci bombardirali italijanske vojaške koncentracije pri Fort Maddalenu in Sidi Baraniju. Italijanske motorne kolone pri Buru so bile tudi napadene. V spopadih v zraku med Angličani in Italijani nad Wat-Garismom so slednji izgubili šest letal.

Valletta, Malta, 30. sept.—Topniške baterije so obstreljevale italijanske bombnike, ki so se pojavili nad Malto, angleškim otokom v Sredozemskem morju. Trije bombniki so bili uničeni. Italijani so metali bombe na vladna poslopja, ki pa niso povzročile velike škode.

London, 30. sept.—Italijanski delegat, ki so se sestali s francoskimi v Siriji, so stališče zahtevali, ki med drugim vključujejo rabo pomorske baze v Tripoli, Siriji, dveh letalskih baz in demobilizacijo vse francoske oborožene sile razen policije v Siriji. Vsa francoska bojna letala v Siriji morajo ostati na letališčih, dokler bo trajala vojna. Londonsko poročilo ne omenja, ali je francoska delegacija pristala na italijanske zahteve.

Domače vesti

Čikaške vesti

Chicago. — Pokojna Ana Jurkas, o katere smrti smo včeraj poročali, je zapustila moža, tri sinove, pet hčera in 19 vnukov ter brata. Razen enega sina in hčere, ki sta v starem kraju, živijo vsi v Chicagu. — Poroke: Anton Babič in Katarina Račič ter William Dahoney in Ema Kovacic.

Vesti iz Minnesote

Duluth, Minn. — V bolnišnici v Evelethu je umrl Martin Godić iz Gilberta, star 62 let. Zapuščena žena, štiri sinove in pet hčera. — V Virginiji se je ustrelil 49-letni Jos. Jakše, tajnik društva Sv. Jožefa, ki je dolgo časa bolehal. Zapuščena žena, sina, dve hčeri in pet bratov. — John L. Ambrožič iz Chisholma, ki je rezervni častnik v zvezni mornarici, je bil zadnje dni promoviran za načelnika vseh rezervnih enot v Minnesoti in obema Dakotama.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 28. sept. je umrla Jennie Bajt, roj. Čepon, stara 68 let in doma iz Horjul pri Vrhniki. V Ameriki je bila 38 let in tu zapuščena moža in tri otroke. — Dalje je umrla Margaretta Svete, stara 82 let in rojena v Rakitni pri Rakeku. V Ameriki je živela 33 let in tu zapuščena sina in hčer. — Rojak Anton Razingar se je težko poškodoval na nogi. Nahaja se v bolnišnici.

Nov grob na zapadu

Rock Springs, Wyo. — Pred dnevi je tu umrl Stanley Judov, star 16 let in član mladinskega oddelka SNPJ pri društvu 10. Zapuščena starša in pet sester.

Rumunski vlak se razbil v Jugoslaviji

Zagreb, Hrvatska, 30. sept.—Tovorni vlak, naložen z oljem, je skočil iz tira med Zagrebom in Ljubljano in se razbil. Vlak je bil na poti iz Rumunije v Nemčijo. Domneva je, da je sabotaža povzročila nesrečo. Železniška proga je bila tako pokvarjena, da je promet počival en dan. Cenzor je prepovedal jugoslovanskim listom objavo vesti o nesreči.

Vodja španskih socialistov umrl

Carmona, Španija, 30. sept.—Julian Besteiro, socialist in načelnik zadnje republičanske vlade, je umrl v tujaknji jetnišnici. Fašistično sodišče ga je obdoložilo v zapor na obtožbo, da je skušal podaljšati civilno vojno. Ob smrti je bil star 70 let.

OSIŠČE DOLOČILO SFERO SOVJET-SKEGA VPLIVA

Vojaška pogodba naperjena proti Ameriki

RAZŠIRJENJE KONFLIKTA SE OBETA

Berlin, 30. sept.—Nemčija, Italija in Japonska so se zedinile glede sfere vpliva sovjetske Rusije v novem "svetovnem redu", ki ga predvideva pravkar sklenjena vojaška pogodba med osi v Japonsko. Obseg in značaj sovjetskega vpliva nista omenjena v uradnih poročilih, namignjeno pa je bilo, da vprašanje ne bo izzvalo komplikacij. Dienst aus Deutschland pravi, "da meje vpliva niso bile določene v smislu geografskih detajlov, temveč le načelno. Potreba natančne določitve sfer se še ni pokazala."

Izjava ameriškega državnega tajnika Hulla, da podpira pakta je le potrditev prej objavljene napovedi, je razkačila nacistične kroge. Ti naglašajo, da je ameriški tisk naznanil vest o podpisu pogodbe kot senzacijo prve vrste. S tem je priznal značilnost pogodbe.

V Berlinu niso povedali, kje se bosta spojili sferi vpliva sovjetske Rusije in Japonske. Namignjeno je bilo le, da bo slednja skušala pridobiti Moskvo za sklenitev sporazuma glede ureditve meje. Zadeva pošiljanja ruskega orožja Kitajski je bila prezrta.

Nemški uradni krogi pravijo, "da odnosi med državami glede sfere vpliva ne bodo monopoliističnega značaja, temveč vodstva." Ti doslej še niso omenili, ali je bila Moskva vnaprej obveščena, do bodo Nemčija, Italija in Japonska sklenile vojaško pogodbo.

V Berlinu, Rimu in Tokiju so dali razumeti, da je pogodba naperjena proti Ameriki. Če bo šla slednja v vojno na strani Velike Britanije, bodo podpisnice pogodbe udarile po Ameriki.

Rim, 30. sept.—Fašistični krogi pravi, da se bo Bolgarija, največja prijateljica sovjetske Rusije na Balkanu, pridružila vojaškemu paktu Italije, Nemčije in Japonske. Če bo to storila, bo demonstrirala, da se hoče zavarovati proti Grčiji in Turčiji, ki sta naklonjeni Angliji.

Porast industrijskih aktivnosti

Gradnja stavb dosega najvišjo stopnjo

New York. — (JK) — Po podatkih, kateri so redno vsakega tedna objavljeni v Engineering News Records, graditev stavbnih in drugovrstnih poslopij za potrebe vojske ter raznih novih tovarn za potrebe oboroženja in izdelkov municije, postavila je nove zahteve na težko industrijo ter tako povzročila narastek v proizvodih iste. Tako so na primer samo pogodbe za inženirska dela po vrednosti dvakrat toliko kot one za lansketo leto.

To se pa odraža v težki industriji na sledeči način: proizvodnja avtomobilov dela sedaj s 95 odstotkov kapacitete proti 77 odstotkom lanskega leta; toplotnice železa so dosegle nov rekord proizvodnje za leto 1940, delajoč sedaj s 124,7 odstotkov kapacitete v primeri 106,4 odstotka lanskega leta; proizvodnja tovarniških izdelkov bombaža se je povečala za 3 odstotke in znaša sedaj 133,3 odstotkov normalne kapacitete; graditev stanovanj je sedaj 114,7 odstotkov proti 99,7 pred letom dni; ukrepanje polnih železniških vagonov znašalo je toliko kot lani, to je 75,7 odstotkov normalne kapacitete; proizvodnja električne sile znaša sedaj 128,9 odstotkov kapacitete v primeri 125,2 lanskega leta. Skupni indeks za vse te oddelke težke industrije dokazuje sedaj delo s 111,6 odstotkov kapacitete v primeri 111 prej in samo 101 odstotkov lanskega leta.

New York. — (JK) — Poznanost ustanova za zbiranje podatkov o graditvi novih stavb in gradivu, ki se rabi za nje, F. W. Dodge Corporation, je ravnokar izdala poročilo o postavitvi novih poslopij v sedemindesetih državah vzhodno od pobočja Rocky Mountains, to namreč za mesec avgust. Potemtkem dosega graditev novih stavb najvišjo stopnjo skozi deset let.

Izračunano je, da njih vrednost znaša \$414,941,000. Ta narastek se pripisuje neposredno vplivu programa za narodno obrambo. Sklenjene pogodbe za raznovrstne stavbne zgradbe so avgusta znašale \$152,988,000, ali več kot kdaj vse od julija 1929; to je obenem za 20 odstotkov več kakor v avgustu lanskega leta.

Graditev javnih poslopij znaša vrednost \$195,293,000, medtem ko je v avgustu lanskega leta znašala samo \$158,459,000. Vendar so privatne stavbe pokazale še večjo porast, namreč \$219,648,000 proti \$153,869,000 preteklega leta. Sklenjene pogodbe za industrijske stavbe so poskočile na \$39,586,000 v primeri s mesecem avgustom. Razširjenje raznih tovarn zaradi naročil materiala za narodno obrambo, daje glavni povod za ta porast.

Washington, D. C. — (JK) — Po naročilu federalnega oddelka za trgovino, The Federal Department of Commerce, je znašal skozi prvih osem mesecev tekočega leta samo preostanek ameriškega izvoza nad uvozom \$988,385,000, medtem ko je skozi prvih osem mesecev lanskega leta preostanek ameriškega izvoza nad uvozom znašal vsega le \$456,754,000.

Muslimani zavrnili britsko ponudbo

Bombaj, Indija, 30. sept.—Eksekutiva Vaeindijske muslimanske lige je zavrnila ponudbo angleškega podkralja glede sodelovanja. Odločitev je sledila konferenci med podkraljem Linlithgowom in Alijem Jinnahom, predsednikom lige.

AVSTRALIJA ZAHTEVA KONCESIJE OD ANGLIJE

Predstavniki dominionov morajo priti v vlado

TISK NAPADA ZUNANJEGA MINISTRA

Sydney, Avstralija, 30. sept.—Tu so se pojavile zahteve glede formiranja novega vojnega kabineta, v katerem naj bi bili dominijoni direktno zastopani. Te zahteve so posledica sklenitve vojaške pogodbe med osi v Rim-Berlin in Japonsko in poloma invazije Dakarja, glavnega mesta francoske Zaprane Afrike. Angleške bojne ladje in oborožena sila generala Charlesa de Gaulle, načelnika francoskega odbora v Londonu in voditelja "svobodnih Francozov", so se morale umakniti, ker so naleteli na nepričakovan in odločen odpor pri Pierru Boissou, guvernerju Zaprane Afrike.

Robert G. Menzies, premier Avstralije, ki dosledno podpira britsko vojno politiko, še molči glede reprezentacije dominionov v novem kabinetu. Zahteva je stavil A. G. Cameron, vodja avstralske podeželske stranke, ki je dejal, da je bila Avstralija pogšana v prvo svetovno vojno proti svoji volji. Njegovo zahtevo so podprli laboriti.

Laborit William McKell je v svojem govoru poudarjal, da mora Avstralija skrbeti, da njeni vojniki ne bodo poginili v puštolovščini. Avstralija mora imeti besedo v vojni. Molč o gotovih fazah vojne ni v interesu dominionov.

London, 30. sept.—Nezadovoljnost ljudstva narašča in silijo se ostre kritike proti Churchillovi vladi. Mnogi ji očitajo odgovornost za debakel pri Dakarju. Tarča napadov v časopisu je zlasti zunanji minister Halifax, dasi ni znano, ali je on sankcioniral akcijo proti Zaprani Afriki.

Ljudstvo zahteva pojasnila, zakaj so francoske bojne ladje prepušle Gibraltarsko otočino nemoteno. Prav te ladje so potem streljale na angleško bojno mornarico in De Gaullovo četo pri Dakarju. Flasko pri Dakarju bo prišel na rešeto v parlamentu, ko se ponovno sestane v svojem zasedanju.

Ogrske nacijske grupe se združile

Vlada revidirala svoje stališče

Budimpešta, Ogrska, 30. sept.—Združenje vseh nacističnih grup z narodno socialistično stranko je bilo naznanjeno, kar pomeni, da je slednja postala močna politična sila. Za voditelja je bil izbran Ferenc Szalasi, "ogrski mali Hitler", ki je bil izpuščen iz zapore 18. septembra.

Evidenca, da je vlada revidirala svoje stališče napram nacijem, je prišla po dunajski konferenci, na kateri sta Nemčija in Italija odsekali velik kos Sedmograške od Rumunije in ga dali Ogrski. Nova nacistična grupa ima okrog 50 sedežev v parlamentu.

List Magyarasag, glasilu nacijem, piše, da združenje nacističnih grup primša popoln preobrat v ogrskem notranjem življenju. Politična, ekonomska in moralna sila gibanja je bila ojačena. "Naša načela in cilji so v soglasju z ideologijo osi v Rim-Berlin," piše ta list. "Sporedno z osi bomo gradili nove in srečnejšo Evropo na podlagi načel narodnega socializma."

Delavska obrambna četa.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Namenska za Zdravstveno drlavo (liven Chicago) in Kanado \$2.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Ohio \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za tujostvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Ohio \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Člene glasilo po dopisih. Rokopisi dopisov in nemeritnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarnih vsebin (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slovenski, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

1657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v ogleljaju na primer (September 30, 1940), poleg vsega imena na naslovni strani, da vam je s tem datumom postala naročnica. Ponovite jo praviloma, da se vam list ne ustavi.

138

Vrtinec v Jugoslaviji

Jugoslavija je še vedno nevtralna in zunaj vojne. To se pravi, da je nevtralna na enak način kot so bile Norveška, Danska, Holandska in Belgija. To se dalje pravi, da bi Jugoslavija — namreč njena vlada — rada bila nevtralna, to je zunaj vojne, zato kaže prijateljsko lice vsem svojim sosedom, ki so ji enako nevarni.

To plesanje Jugoslavije med tremi ali štirimi ognji traja že eno leto in en mesec, ampak dolgo ne more trajati; čim dalj traja vojna z Anglijo, tem bližje je kriza. Saj je znano, da je Hitler zapisal vse male države v Evropi poginu. Vprašanje je le, kdaj bo ugoden čas za eksekucijo — za razkosanje Jugoslavije. Zdi se, da imata Hitler in Mussolini doslej več koristi od Jugoslavije, če pustita njen politični status pri miru. Dalje se zdi, da oba diktatorja strážeta po slovenskih pokrajinah in ker je Mussolini podrejen diktator, ki mora slediti Hitlerju, se ne upa pograbit "Carniole Italiane" z Dalmacijo vred. Mora čakati, kaj bo Hitler rekel — Hitler pa vsekakor računa, da Trst in Reka spadata v njegov rajh.

Ta negotovost v računu obeh diktatorjev drži Jugoslavijo še vedno pri življenju. Vsaj tako se zdi. Med tem je pa jugoslovanska vlada navezala diplomatske in trgovske stike s Stalinom. Najmanjšega dvoma ne more biti, da se je to zgodilo s privoljenjem Hitlerja oziroma Hitler ni nasprotoval temu. Če bi ne bilo glasovitega pakta, ki sta ga sklenila Hitler in Stalin tik pred izbruhom vojne — ne bi bilo zadnje pomlad sprave med Jugoslavijo in sovjetsko Rusijo, kakor ne bi bilo delitve Poljske s sovjeti, obrezanja Finske in kasnejšega ugrabljenja baltičskih držav ter Besarabije s kosom Bukovine vred. Vse to je bilo omogočeno z berlinsko-moskovskim paketom. Posledica tega pakta je bilo tudi priznanje sovjetrov po Jugoslaviji.

S tem priznanjem se je pa Jugoslavija na znotraj raztrgala na troje. Pred paktom sta Slovence, Hrvate in Srbe bčali fašistična in nacistična propaganda, po priznanju sovjetrov je pa oživela in se močno razmahnila tudi komunistična propaganda. Ta propaganda — katere na vse načine podžigajo novodošli Stalinski agenti — je zlasti močna med Hrvati in Srbi. To dokazujejo komunistične demonstracije na Hrvaškem, v Dalmaciji in Belgradu, o katerih poročajo tudi ameriški listi. Najnovejša poročila se glase, da hrvaški in srbski komunisti zahtevajo vojaško zvezo z Rusijo — prav za prav hočejo, da se Jugoslavija enostavno prepusti Stalinu. Komunisti so uverili večji del hrvaških in srbskih delavcev in kmetov, da je Stalin edini, ki lahko očuva Jugoslavijo pred Hitlerjevo in Mussolinijevom nadvlado. Odsav te propagande vidimo tudi v Ameriki. Hrvaški komunistični list iz Pittsburgha blufa svoje čitatelje, da se mora Jugoslavija samo sovjetski Rusiji zahvaliti, da še živi.

Znamenja kažejo, da v Sloveniji ni tako močna komunistična propaganda, je pa zelo močna nacistična propaganda. Nacistična peta kolona ima tam največ uspeha — in ta uspeh se čuti celo v Ameriki, v pismih, ki jih prejemajo tukajšnji rojaki od svojih sorodnikov in prijateljev. V teh pismih je vedno, da v starem kraju "komaj čakajo, da pride Hitler in jih zaščiti pred Mussolinijem".

Iz tega lahko sklepamo, da so ljudje v Jugoslaviji po padcu Francije obupali nad ohranjo svoje države in zdaj se prepirajo, kdo bo njihov boljši "zaščitnik" — Hitler ali Stalin. Mussolinija najmanj marajo, razen peščice Hrvatov, ki sledi Paveliću, znanemu renegatu, ki izza umora kralja Aleksandra živi v Italiji. Diktatorska, petokolonska propaganda je ljudem v Jugoslaviji ubila vero v zmago demokracije, v zmago Anglije in njene podpornice Amerike.

Jugoslovanska vlada je "strogo nevtralna," ampak jugoslovanska ljudstva, bčana od treh strani po petokoloncih, niso in ne morejo biti nevtralna. Sprva je večina upala na zmago demokracije, toda propaganda a Hitlerjevimi zmaganji vred je ubila to upanje in danes Jugoslavlani žive v precepu, vrte se med tremi ognji in upajo samo še na "manjše zlo."

Mi v Ameriki še nismo izgubili upanja na (Dalje v zadnji koloni.)

Glasovi iz nasebina

Vsaakega nekaj
Jenners, Pa. — Delavske razmere so se tukaj na Jenneru precej izboljšale in se sedaj dela s polno paro. Druge majne v okolici obratujejo slabše; dva do štiri dni na teden. Tukajšnja majna, ki je bila zaprta vse poletje, obratuje s polno paro, tako da so zdaj zopet vsi delavci na delu. Zasluzek je res bolj pičel in se vsak rudar po svoje pritožuje; ta ni dobil vozičkov, drugi je moral kumenje premetavati ves dan, tretji mora da leč vozičke porivati itd.

Je že tako, da delavec ne bo obogatel. Gospodarji že gledajo, da ga izkoriščajo. Vseeno so pa ljudje bolj zadovoljni, ker zdaj skujejo skupaj vsa neka tistih "copakov", kajti brez teh ni nič, kakor pravi Jakovich iz Clevelanda. Naj povem, kako nas je on nekoč zastrl v Barbertonu.

Bilo je leta 1924, ko se je Jan-kovich mudil v Barbertonu na svojem potovanju in obiskal je tudi nas. Z mojem šva šla od doma, zaklenila vrata in ključ s sabo vzela. Ko prideva domov, zopet odkleneva. Kar skoči izza vrat Jan-kovich in nič ne reče. Jaz sem že skoraj dvignila roke, da se podam, mož pa kar strmi vanj. Nato Jan-kovich seže obema v roke. Potem smo se pogovorili, kako je prišel v hišo. Pove, da mu je odprl naš "boardar" Anton Kukovac, ki je bil doma, potem pa Jan-kovicha v hišo zaklenil, ker je vedel, da se bova kmalu vrnila.

Jan-kovicha in njegovo ženo sva zopet videla zadnje poletje v Clevelandu na konvenciji JSZ. Jaz imam še celo sliko mrs. Jan-kovich. Videli smo se tudi drugi dan na pikniku, ko je prodal glasovne tikete. Nekdo ga je vprašal, kje je iztaknil tako fajno ženo, Jan-kovich pa hitro popravi, da je "boljša polovica". Dodal je še, da je ona za njim hodila, ampak tako pravijo vsi moški. Naj rečem, da je Jan-kovich fajna fant v vseh ozirih in prav tako njegova Cilka.

Brala sem dopis Stajker Eme Zeker. Dobro ga je pogodila. Nje še ne poznam osebno, ob prijli pa jo bomo obiskali. Poznam pa njeno sestro, s katero smo bili skupaj na pikniku na Tire Hillu in tam v družbi še zapeli. Pri našem društvu 503 SNPI smo izgubili Mary Sajpas, ki se je preselila s svojim možem v Detroit. Pri našem društvu je bila nadzornica in rada pomagala pri zabavah, tudi se je precej redno obiskovala. Želim, da bi se tudi tam tako zanimala.

Mary Tursich,
zapisničarica št. 503.

Barbičev komentar

Cleveland. — Naznanjamo vam, da bomo v Ohlu lahko pri prihodnjih volitvah glasovali po navodilu Enakopravnost, kdor bo hotel voliti. Mi Ohijčani bomo namreč lahko izbirali samo Wilkiejem in Rooseveltom, ali pa naši komunistični, socialistični in eselpistični kandidati so ali po gobe. Tako je namreč odredila državna volilna komisija.

Komunisti so predložili nad 34,000 podpisov na petičijah. Dobrih je bilo le 20,889 podpisov. Socialisti so predložili 30,299 podpisov, pravičnih, to je registriranih, pa je le 16,336. Socialist Labor Party ima le 13,120

podpisov. Kakor pravi volilni odbor, mora biti najmanj 24,129, dobrih podpisov.

Vse to je zato, ker smo pač delavci in hočemo imeti več kandidatov ali strank kakor kapitalisti. Oni imajo le dve stranki, mi pa iščemo podpise za tri. Sedaj imamo figo. Delavci smo preveč izobraženi, radi tega se nam tudi tako dobro godi.

To poročilo smo dobili danes, 24. septembra, ko je Cleveland Press izšel z velikim naslovom na prvi strani: "Ruling Bans Communists From Ballot."

"Naš" list ima zopet kolono "Ob tednu", v kateri pojasnjuje, zakaj ne priporoča komunistom, naj glasujejo za Roosevelta (odgovarja Proletarcu). Naš Rooseveltov vodja ima še druge vzroke, zakaj ne priporoča take sreče lastnim starim kolegom. Pravi vzrok pa bo povedal tale dopisnik: Komunistom ni treba tega priporočati, ker bodo volili Roosevelta brez priporočila, kakor "so ga zadnjič. (Se motiš, Barbič: nova komunistična "linija" se zdaj obrača bolj proti republikancem.—Ured.) Mi poznamo komunistično taktiko. No, pa saj ni med Slovenci v Clevelandu več komunistov. Izginili so kot jazbeci za zimo v luknje.

V petek, 20. septembra, je naš list Enakopravnost prinesel na prvi strani popravek, ki ga je poslal Anton Jan-kovich. In sicer pravi, da Tone ni šel na potovanje za Enakopravnost, ampak le za Prosveto, Proletarca in Can-karjev glasnik. "Naš" list jemlje to na znanje in se hudoje, zakaj je Jan-kovich poslal poslovlilni dopis v Enakopravnost, da bi šel na agitacijo. Nadalje naznaja, da je Tone "likvidiran" kot zastopnik Enakopravnosti. No, saj Jan-kovicha so že enkrat prej "likvidirali", potem so ga pa zopet nazaj sprejeli, ker je bil delničar in direktor (prvo je še) slavne družbe "našega lista." In to se lahko še zgodi.

Kot je znano, je mleko za tega dopisnika. Po novih preizkušnjah se bo pa lahko iz mleka iztisnilo vino za tiste, ki ne marajo piti mleka. Tako čitamo v Cleveland Pressu z dne 16. septembra. In vse to bo prišlo od kravice: mleko in vino! O tej novi iznajdbi so razpravljali na konferenci National Farm Chemurgic Councila v hotelu Cleveland. Že na tej konferenci so poskušali ta novi produkt iz šestih steklenic. Če so potem, ko so to popili, bili kaj glasnejši, nam poročilo ne pove. Mi vemo le toliko, ko se ga nekateri uredniki in drugi nalezajo s sto procenti profa, jim jezik nekam zaostaja. In to so že mnogi opazili, posebno pa naš trezni ženski spol.

To novo vino iz mleka ima ba-je okus tako zvanega "šerija" ali "souterna". Ampak ga ne mislijo izdelovati za prodajo. To vino je, kot pravi poročilo, 15 odstotkov alkoholično. Ampak to ni nič novega. Saj tudi mleko vsebuje alkohol. Torej kadar od Mihevcve krave pijem mleko, je že sama krava dala v mleko alkohol.

Nekoč smo čitali v delavskem listu potopis urednika. Povedal nam je, kako je v Ljubljani vozil mleko Ljubljancem. Ni pa nam povedal, zakaj so ga rabili. So li delali sir. "Sligovec" ali morebiti rum? To morda še iz-

Ameriški bombnik novega tipa. Take bombnike izdeluje za ameriško armado Curtiss Wright Corp.

vemo. Včasih ni tako jezikovno razpoložen kakor včasih. Nekdo mi je rekel, da je mož izčrpan od dela. Nekdo je pa mislil, da ta dopisnik samo v senci leži pod hruško in da mu hruške same padajo v usta, da jih pohrusta. Mi bi nič ne rekli o izčrpanih možeh, če bi se obnašali kakor se spodobi napram drugim, ki se tudi dosti dostikrat izčrpajo, in to tudi s tem, da se sami plačajo za izčrpanje. Tu sta dva vidika. Toliko za danes.

Frank Barbič, 53.

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Iz poročila ohijškega državnega tajnika je razvidno, da ne bo v tej državi nobena manjšinska stranka prišla na glasovnice pri predsedniških volitvah. Prizadeta je tudi socialistična stranka poleg komunistične in eselpistične. (Stevke o nabranih podpisih so v Barbičevem dopisu.—Ured.) Z glasovnice je bilo vrženih tudi več prominentnih kandidatov.

Ta država ima enega najstrožjih volilnih zakonov, ker hočejo glasovnice monopolirati demokracije in republikanci. Vsem drugim so s strogim zakonom tako rekoč zaprli pot. Po zakonu bi morala manjšinska stranka dobiti nad 300,000 podpisov, da dobi na glasovnici svojo rubriko, samo za imena kandidatov brez strankine oznake pa okrog 25,000 podpisov registriranih volilcev. Delavstvo bo torej težko prišlo na glasovnice v tej državi.

Joseph Snoy.

O potovanju po zraku

Library, Pa. — Pregovor pravi, da je bolje enkrat kakor nikoli. Ta dopis se bo tical moje vožnje po zraku. Minilo je dve leti, ko pride mož s klubove seje in mi pravi, naj se hitro napravim, da gremo na letališče. Ko pridemo tja z avtom, se zmišljajo, da se gremo malo prepeljati po zraku. Pravim, naj bo, ker je bil ravno moj rojstni dan. Tisto nedeljo v septembru je bilo zelo vroče, ko smo pa prišli v zrak, je bilo tako mrzlo, da se mi je skoraj zanohtalo. V zraku nisimo bili več kakor 15 minut.

Letos meseca marca sem se pa 17 ur vozila po zraku, ko sem šla na bratov pogreb v Oregon. Letos sta mi umrla dva brata v teku 40 dni. Prvi je umrl Frank Grill 7. februarja, kmalu za njim, 17. marca, pa Matt Grill, oba v Oregonu. Ko sem dobila prvi telegram, mi je zdravnik ravno isti dan ukazal, da moram v bolnišnico in se nisem mogla udeležiti Frankovega pogreba. Takega kot je bil letošnji

februar, si ne želim nikdar več doživeti.

In potem, ko sem bila malo boljša, grem k zdravniku, ko prejmem telegram o Mattovi smrti, ako lahko grem v Oregon. Pravi mi, da sem še preveč bolna. Povem mu, da mislim iti z aeroplanom, nakar pravi, da je to še najbolje, ker bom kmalu tam in mi da dovoljenje.

Še isti dan je naju z nečakljivo peljal sosed na okrajni air port. Tam je bil tak veter, da je kar klobuke odnašal; če bi bil še malo bolj potegnil, bi bila tudi jaz ostala brez njega. Ko pridemo v letalo, pa je bilo vse dobro in tudi toplo. Pilot me vpraša, če sem se že kdaj peljala z letalom. Povem mu, da enkrat še 15 minut. Obrnil se je in šel svojo pot.

Ob eni ponoči se je aeroplan malo pozibal in odfrčal po zraku. Čez eno uro smo že bili v Clevelandu, kjer smo šli — pa še hitro — v drugo letalo. Zopet smo se malo pozibali in zopet smo bili v zraku. Nekaj časa smo skozi okna opazovali luči na zemlji, ker drugega ni bilo videti, toda smo se z nečakljivo tudi tega naveličali in šle spat. Jaz nisem mogla spati, ker so mi vedno misli v glavi rojile. Postelje so bile nekam čudne in se je vse zadržalo, ko je aeroplan pristal na postaji. Ko bi bil rojak Yerman iz Akrona v tistem letalu, bi ne mogel uiti, ker bi ne našel vrat, ker so tako izdelane in zaklenjene, da se znotraj nič ne pozna, kje so. Tudi bi moral trpeti, če bi ga ščipala kakšna "air hostess", niti ne bežati kot je pri Sv. Križu pri Belih vodah.

Ker se je res lepo zibalo, sva končno zaspali tako, da nisem nič slišala, ko je letalo pristalo na čikaškem letališču. Tam so ga napolnili z gasolinom in se je zopet dvignilo v zrak, potem pa me je ropotanje zbudilo. Pokličem nečakljivo Mary in jo vprašam, koliko je ura. Bila je pet. Vpraša me, če vem, da smo v Chicagu. Potem nisem mogla več spati. Nebo se je že žarilo tam, kjer sonce vzhaja. Skoraj še eno uro smo se vozili, ko se je začelo dani. Bil je tako lep prizor, da ga ni mogoče popisati. Želim, da bi se ob zori še enkrat peljala po zraku, toda pri boljšem zdravju kot sem bila takrat.

Pripomniti moram, da so "air hostesses" ali letalske strežnice zelo dobre in uljudne. Vedno so zraven tebe, posebno še, če se človek dobro ne počuti. Nisem mogla nič govoriti, ker sem radi prehlada še glas zgubila. Bilo pa je treba kričati radi velikega ropota motorjev, da se ni glas nič slišal. "Air hostess" pa vedno: "How do you feel?" Rajši bi videla, da bi me na miru pustila. Te strežnice se menjaajo na vsaki postaji; ene dol, druge gor in vse tako prijazne in postrežljive kakor bi se vsak dan videli.

Omaha, Nebraska. Naš ptič se zopet spusti na tla, da ga napolnijo z gasolinom in da se pilot in "hostess" premenjata. Potem pa zopet frčimo po zraku proti Colorado. Sonce je tako lepo sijalo in razgled po zemlji je bil lep — kot bi človek gledal na preproge. Naš ptič pa je plaval blizu neba in sonca. Še danes premišlujem, kaj se je tako lepo videlo na zemlji. Naš ptič je plaval in se vzpenjal preko coloradskih hribov in gora, potem pa pridemo v Denver, kjer spet sedemo na zemljo, da se letalo napije gasolina in drugih reči, kar je že rabilo. Potem se zopet dvignemo čez visoke gore in malo čez pol-dne pridemo v Salt Lake City. (Dalje na 3. strani.)

Ob tednu

Anton Garden

KAM DRVI AMERIKA—VIII.

Br. John Langerhole pravi v svojem zadnjem dopisu, da se mi "vse črno vidi. Niti ene svetle točke ne vidi (Garden) v ukrepih sedanje vlade..." Rad bi poznal razsodnega človeka, ki bi v današnjih dogodkih, pa bilo v Ameriki ali po svetu, ne videl — "vse črno." Yes, tudi ukrepi Rooseveltove vlade, katere kritiziram, so črni bolj kot si moremo danes predstavljati. Ameriška legija je zadnje dni na svoji konvenciji zahtevala trajno konvencijo vojakov, kar pomeni trajno etabliranje MILITARIZMA tudi na ameriških tleh. In Ameriška legija navadno doseže, kar zahteva Svoboda in militarizem pa vsaj do danes niso šla skupaj še v nobeni deželi. Povsod, kjer se je razpasel in utrdil militarizem, je prejel slej izginila svoboda in tudi demokracija. Priča nam je posebno Evropa. Kdor vidi drugače, je podoben človeku, ki si z živžgom daje poguma in odganja strahove v nočni samoti.

Resnica je, da se danes Amerika nahaja na križpoti. To sicer pogosto slišimo tudi v kapitalističnih kot v liberalnih krogih, ki smatrajo, da je edina rešitev Amerike pred Hitlerjevo pošastjo v čim večji armadi in čim večji oborožitvi. Poudaril sem že večkrat, da je slednje do neke meje potrebno, za obrambo lastnih mej, in sicer ne v Evropi ali Aziji, niti ne v "obrambi hemisfere", ker slednje ne dšči samo, marveč tudi vodi nikamor drugam kot v imperializem.

Kot jaz razumevam svetovni položaj in do-mače, to je ameriški razmere, bo šel bodaj razvoj Združenih držav po eni izmed tehle poti: 1) Amerika se bo prelevila v novo imperialistično veselo in radi ograničen trgovin kapitalizma stopila v odprt konflikt proti Hitlerju in njegovim zaveznikom v Evropi, kakor tudi proti Japonski na Daljnem vzhodu. 2) Med njo in evropskimi ter azijskimi diktatorji lahko pride do sporazuma, po katerem bodo razdelili svetovna tržišča in "sfere vpliva." 3) Če se hoče izogniti prvi ali drugi alternativni, mora kreniti na pot socializma, to je socializirati glavne industrije, povečati do-mači trg z odpravo bede in pomanjkanja, nudi Latinski Ameriki kooperacijo — ne oboro-žene batine ali gonje po profitu! — za gospo-darski razvoj, drugače pa gledati v svet prece-skeptično in čakati, da pride do revolucije totalitarnih državah, kar lahko vzame daljše dobo.

To so edine alternative, pred katerimi sto Amerika. Danes je razvidno le to, da se prvo priljva za usmerjenje svojega toka, bodisi prvo ali drugo smer. Vse govorice, trditve, domneve, da se Amerika oborožuje za "obrambo demokracije" ali svojih lastnih me-ja, so v realnosti le pravilnice in ne zasluj-več pozornosti pri poznavalcu kapitalizma ka-kor — nočne sanje. Odločujejo namreč go-spodarski interesi posejudočega razreda, ne pa ideologija posameznika.

Ako se Amerika odloči za prvo alternativno smer, tedaj bo sigurno nastopila z oboro-ženo silo proti Hitlerju v Evropi in proti Ja-ponski na Daljnem vzhodu. Pretevea bo se-veda — "obramba demokracije", kakor je bilo leta 1917. Ampak to bo le pesek ljudstvu oči. Če se bo vojna dolgo vlekla v Evropi, bo to prej ali slej tudi zgodilo.

Vse tudi kaže, da bo Amerika bolj odloča nastopila tudi proti japonskim imperialistom, ki so pokazali, da hočejo biti sami absolutni gospodarji v Vzhodni Aziji in izkoriščati na-ravna bogastva ter ljudstva brez aktivnega sodelovanja zapadnih imperialistov. Če Amerika tam skušala igrati vlogo svetovnega policaja ali "odrešenika" — največ za ang-lške interese — to skoraj sigurno pomeni voj-z Japonsko.

V tem primeru, če se Amerika poda na prvo pot in nastopi z orožjem proti totalitarni diktatorjem v Evropi in Aziji, se bo dež-je hočeš, nočeš, moras, prelevila v totalitar-ni. Skozi okno bodo vrženi zadnji sledi demokracije in svobode. Nekateri se tolažijo s tem, da se bo Amerika po vojni zopet izkopa-la iz totalitarstva. Ampak to je slaba tolažba, ki nima druge podlage kot le — pobožne-lje. Kdor se kolikaj poglubi v ekonomsko-socialna vprašanja, lahko že vnaprej ve, da bodo tudi povojne razmere zahtevale totalita-ski režim vsled velikega kaosa, gospodarskega (Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 1. oktobra 1920)

Domače vesti. Eksekutiva JRZ je oklica konvencijo, ki se vrši v novembru.

Delavske vesti. Lastniki rogov v W. Vir-niji zdaj silijo rudarje k delu s sodiki.

Inozemstvo. Delavci in kmetje v Italiji stopajo skupno za nov sistem.

Sovjetska Rusija. Poljaki so privolili v ro-vna pogajanja.

(Dalje iz prve kolone.)

zmago demokracije; mi še nismo izgubili ver-e v demokracijo. Najboljša pomoč, ki jo tor-moremo dati svojem v starem kraju, je, da jih po ovinkih uverimo, da demokracija ni ubita — da za Anglijo stoji Amerika in dve sili imata na razpolago vsa sredstva končno zmago demokracije.

Slika kaže ameriške tanke, ki so bili zgrajeni za armado v prvi svetovni vojni.

